

Učenec – računalnik – učitelj

Po napovedih nekaterih znanstvenikov naj bi se šole v prihodnjih desetletjih spremenile bolj, kot so se v preteklih stoletjih, odkar so odprte za tiskane knjige. Te spremembe bo omogočil razvoj novih tehnologij, zlasti računalnik, video in satelitski prenosi informacij.

Lahko rečemo, da je računalnik dejansko že prodrl na vsa področja človekovega delovanja, postal je praktično del vsakdana, del splošne izobrazbe.

Tako je tudi pri pouku — je že dober učiteljev pomočnik in učenčev sodelavec. V osnovnih šolah se ob njem učenci učijo, v srednjih šolah ga uporabljajo kot orodje za bodoči poklic, na visokih šolah pa pomaga študentom pri raziskovalnem delu.

Kot je mogoče ugotoviti, je čedalje več zanimanja za izobraževanje na vseh nivojih. Če razmišljamo po Maslowu, je prav potreba po osebostnem razvoju postavljena na najvišje mesto. Tako lahko sklepamo, da je znanje vse pomembnejše za najširši krog ljudi. Pri tem se je potrebno zavedati, da jih pri usmerjanju vodita kakovost znanja in čas, ki ga potrebujejo za usvojitve kakovostnih informacij. To pa je mogoče doseči le s kakovostnim izobraževanjem: ob ustvarjalnem strokovnjaku (učitelju) se učenci učijo v ustreznih pogojih dela in z različno učno tehnologijo. Tako se zdi, da je informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) kot ustvarjena za te namene, saj omogoča

- s svojo večpredstavnostjo lažjo zaznavo,
- trajnejše pomnjenje,
- interaktivne aplikacije za uporabo naučenega,
- s simulacijami pridobiti izkušnje in sposobnost vrednotenja.

Prihajajo pa tudi že uradne pobude za uvajanje IKT v sam učni proces (učni načrt ...) in delovni načrti za uporabo IKT, ki so oblikovani na lokalnem, nacionalnem in evropskem nivoju (Ro ...). Pri tem je poudarjeno, da ni cilj vlagati v IKT in izobrazbo samo zaradi IKT, ampak naj IKT resnično izboljša poučevanje in učenje.

Lahko se zgledujemo npr. po Dancih, ki pospešeno uvajajo IKT v šole in ki, tako kot naš novi učni načrt, poudarjajo

- sam proces bolj kot izdelek,
- premik iz razvoja vsebin v razvoj prakse,
- tekst bolj kot kontekst,
- učiteljevo izobraževanje, ki naj bo podprto z objavo in analizo modelov »dobre prakse« (ta termin smo slišali v Memorandumu vseživljenjskega učenja iz Lisbone na avgustovskih študijskih skupinah) in ki bi bilo s tem spodbuda za razprave, razmišljanja in spremembe v učnem procesu,
- sodelovanje učiteljev pri ocenjevanju obstoječega izobraževalnega gradiva, ta miselna aktivnost namreč lahko oblikuje sam izobraževalni in profesionalni razvoj,
- vlogo učitelja kot sodelavca, graditelja lastnega znanja, ne le kot potrošnika narejene vsebine,

— učitelja kot člana mreže skupnosti, ki razpravlja, sodeluje, povzema, ocenjuje modele, prakso, gradivo.

Glede na rečeno je mogoče sklepati, da nas IKT dejansko prisili sprejeti drugačen koncept učenja in dejstvo, da se učiteljeva vloga spreminja (saj tudi kurikulum predvideva učitelja kot organizatorja dela in učenčevega sodelavca). Takšen način razmišljanja nas vodi k drugačni vzgojno-izobraževalni strategiji, tj. k sodelovalnemu učenju in poučevanju, to pa predvsem poudarja

- pozitivno soodvisnost (jaz potrebujem tebe, ti potrebuješ mene, da doseževa skupno zastavljene cilje),
- odgovornost posameznika (uspešnost skupine je odvisna od uspešnosti posameznika),
- spretnost sodelovanja (prisluhniti ostalim, razreševati konflikte, kritično oceniti idejo, ne pa posameznika ...).

Verjetno je realno pričakovati, da takega poučevanja in učenja ni mogoče uvesti »čez noč«, ampak je za to potreben določen čas. Vsekakor pa je prvi pogoj motivacija posameznika.

Zavedati se je torej potrebno, da ne gre za spremenjen odnos samo med učitelji in dijaki, ampak tudi med učitelji samimi. Če smo do sedaj bolj delovali v smislu individualizma in tekmovalnosti, sodelovalna strategija tega gotovo ne prenese, kot tudi ne nekega nevtralizma, ampak odnos, ki teži k sožitju in pri katerem imajo vsi partnerji korist. Tako je smiselno, da je delovni vložek dogovorjen vnaprej, da se spoštujejo nasveti, želje ... in da se praksa tudi izvaja glede na dogovor.

K sožitju v sklopu rednega pouka vodi le delo s celimi razredi, kjer pri izbiri teme sodelujejo vsi udeleženci. V tem primeru lahko vsak opravi svoje dolžnosti, dijaki delajo po enakih merilih ..., skratka, mogoče je kakovostno izvesti nov način učenja in poučevanja. Kot vzorec si oglejmo praktični primer.

Zamisel, da bi s kolegico pripravili skupni projekt in vanj vključili dijake dveh različnih šol, je v naju zorela kar nekaj časa.

Seveda sva želeli pripraviti projekt, v katerem bi dijaki z veseljem sodelovali, ob delu uživali ter snov usvojili na zanimiv, enkrat in trajen način. Vse to pa sva lahko dosegli le tako, da sva izbrali delovno orodje, ki je dijakom zelo blizu in o njem prav gotovo vedo več kot medve — računalnik.

Pri tem sva seveda sledili v novem učnem načrtu predpisanim funkcionalnim in izobraževalnim ciljem. Naj jih naštejeva le nekaj:

- interpretacija besedila ter uporaba literarnoteoretskih pojmov ob razlagi;
- primerjanje, razvrščanje in vrednotenje besedila;
- ustvarjalno delo in pisanje:
 - dijaki so posneli in zmontirali film;
 - izdelali so risanke;
 - sestavili so različne tematske križanke;
 - pisali so aforizme;
 - pisali so eseje, jih analizirali ter vrednotili;
 - novelo so brali v tujem jeziku in prevod primerjali z izvirnikom (poimenovanje oseb, krajev, socialna in družbena pripadnost posameznika ...).

Pri skupnem delu naju je s kolegico vodila misel, ovreči prepričanje tistih, ki trdijo, da slovenski gimnazijci berejo zelo malo ali skoraj nič. Iz lastnih izkušenj namreč meniva, da dijaki veliko berejo: resda pogosteje posegajo po strokovni literaturi in literaturi, povezani z njihovo osebnostjo, manj pa po umetniški. Cilj, ki sva si ga pri delu zastavili, je bil, vzbuditi v dijakih radovednost in zanimanje tudi za branje umetniške literature.

Raziskava Savine Zwitter o branju slovenskih gimnazijcev kaže, da dijake za branje premalo motiviramo. Zgodi se celo, da prepogosto prehitro ovrednotimo njihovo nerazumevanje besedila, s tem pa v dijakih na neki način vzbudimo odpor do branja obveznih besedil. V pogovorih, pa tudi pri samem delu sva spoznali, da dijaki resnično potrebujejo pravo spodbudo za branje in prijatelja, s katerim bi se lahko pogovorili o prebranem.

Tako sva se odločili, da s pomočjo novih didaktičnih pristopov in sodobne tehnologije ustreževa željam svojih dijakov in eno od obveznih domačih branj, novelo TANTADRUJ, analizirava na sodoben in za dijake privlačen način.

Novelo sva namreč obravnavali v sodelovanju dveh šol — s pomočjo interneta, in sicer preko sistema IRC ter elektronske pošte. Prek interneta so bile dijakom dane možnosti za medsebojno komuniciranje (to je omogočil sistem IRC), obenem pa so imeli tudi možnost kritičnega ocenjevanja že obstoječega gradiva o analiziranem domačem branju na različnih spletnih straneh.

Sedaj pa si oglejmo, kako je potekalo naše delo in katere dejavnosti sva vključili vanj.

Predvideni potek dela

Pred branjem novele dijaki obeh šol dobijo vprašanja, na katera odgovarjajo med branjem.

1. Razloži naslov novele.
2. Opiši Tantadrujevo zunanost in označi njegov značaj.
3. Česa si Tantadruj želi? Zakaj?
4. Kdo ga odvrča od te želje? Zakaj?
5. Kakšen simboličen pomen ima Tantadrujevo nabiranje zvoncev?
6. Naštej vse posebneže v noveli in jih označi.
7. Kako delujejo ideje norčkov na vaščane? Utemelji.
8. Na kakšen način so norčki smešni? So tudi tragični? Utemelji.
9. Kdo norčke doživlja drugače kot večina? Zakaj?
10. Katera dva svetova sta prikazana v noveli? Razloži.
11. Kakšni so vaščani? So tudi oni komični?
12. Komu so podobni župniki: vaščanom ali norčkom? Utemelji.
13. Katero idejo zastopajo norčki? Pojasni, kdo se še opredeli za to idejo.

Prva ura v računalniški učilnici

Vsak dijak svoje odgovore posreduje po internetu dijakom druge šole. Zatem se dijaki med seboj pogovarjajo o tistih odgovorih, ki se razlikujejo (vsebinsko), in poskušajo najti pravi odgovor.

Sledi povzetek dela prve ure obravnave in napotki za nadaljnjo obravnavo novele.

Druga ura v računalniški učilnici

Dijaki si ogledajo dva zaigrana posnetka, ki se vsebinsko navezujeta na dogajanje v noveli. Oba zaigrana izseka odigrajo dijaki Gimnazije Ledina (Gimnazija Novo mesto na videokaseti po pošti prejme oba posnetka).

Prvi zaigrani izsek: Tantadrujevo otroštvo.

Drugi zaigrani izsek: Tantadruj išče možnosti za smrt.

Po gledanju zaigranih izsekov iz novele dijaki Gimnazije Ledina zastavljajo vprašanja dijakom v Novo mesto, ti pa jim seveda takoj nato odgovarjajo. S kolegico sva že pred začetkom dela

dogovorjeni, da dijake opozoriva, naj se vprašanja in odgovori res navezujejo na gledane izseke (Tantadrujev pogled na življenje in smrt ter na svet, v katerem živi).

Predvidena vprašanja dijakov

- Odlomka umestite v celotno dogajanje.
- Poimenujte Tantadrujevo največjo željo.
- Ali bi lahko rekli, da smrt Tantadruju predstavlja neko vrednoto? Utemeljite.
- Se strinjate z mnenjem, da vsak posameznik sam odloča o tem, kaj bo storil s svojim življenjem? Pojasnite, kako daleč sega svoboda odločanja o življenju in smrti.
- Kakšen je odnos ljudi in župnika do Tantadruja in njegovega iskanja?
- Je bila v zaigranih odlomkih opazna tudi ironija? Kje? Utemeljite.
- Kakšno je župnikovo mnenje o življenju in smrti? Zakaj je takšno?
- Če ste opazovali Tantadruja in njegovo obnašanje v odlomku, ko župnik zavrne njegovo trenutno rešitev, ste gotovo nekaj opazili. Pojasnite kaj in utemeljite, zakaj se Tantadruj tako obnaša.

Sinteza

Najprej sledi pogovor o pretekli obravnavi in problemsko zastavljenih vprašanjih in odgovorih dijakov.

Če dijakom med samim pogovorom po internetu ne uspe ugotoviti, da se oba zaigrana odlomka navezujeta na bivanjsko problematiko, zastaviva vprašanja, s pomočjo katerih lahko dijaki sintetizirajo pridobljene informacije, npr. glede na prejšnje odgovore razložite, kaj pomeni izraz **eksistencialna prvina** ter iz vsebine novele Tantadruj navedite štiri značilnosti.

Tretja ura v računalniški učilnici

Dijaki si najprej ogledajo dva odlomka iz celovečernega filma o Tantadruju, to sta

- 1) Peregrin poje Tantadrujevo pesem,
- 2) nočni pokop Tantadruja in župnikov odziv na nočni dogodek.

Dijaki komentirajo temi predvajanih odlomkov. Sledi zastavljanje vprašanj in odgovarjanje ter primerjava odgovorov. Takoj zatem postaviva vprašanja, na katera vsak dijak takoj odgovori. Sledi analiza odgovorov.

Učiteljeva usmerjena vprašanja

- V prikazanem odlomku izpostavi tebi najbolj fantastičen element ter svojo izbiro utemelji.
- Katera barva izstopa, ko nastopijo župniki? Utemelji.
- Kakšen vtis se ustvarja ob tej barvi? Bi lahko rekli, da omenjena barva prinaša nove simbolne pomeni?
- V odlomku poiščite groteskne motive ter jih natančno razložite.

Sinteza

Pogovor o preteklih obravnavah ter ugotovitve, da smo do sedaj v Tantadruju našli že eksistencialne prvine, v katerih je veliko kontrastov, pa tudi ironije, ter fantastične prvine, znotraj teh pa je veliko grotesknega, včasih pa najdemo tudi simbole.

Dijaki sami ugotovijo, da se v Tantadrujevi pesmi kaže nekaj realističnega, saj govori o soncu in mrazu in na tem mestu prehaja v kontrast, obenem pa je to simbol za sodobni svet (pisatelj je kot otrok pesem poslušal, da bi se kratkočasil in se veselil, odrasel pa ob pesmi čuti bolečino, torej žalost, trpljenje in odrešitev iz stisk).

Glede na dejstva, da dijaki do takšnih zaključkov pridejo preko natančnih obravnav že predelanih vsebin v šoli, **realistične prvine** v noveli natančno, samostojno predelajo doma.

Vsak dijak izbere poljuben odlomek iz novele (dolga 1,5 do 2 strani) in v njem analizira slog ter realistične prvine.

Četrta ura v računalniški učilnici

Vsak dijak svojo nalogo natančno predstavi — iz besedila izloči realistične prvine, če pa v besedilu nastopajo tudi fantastične in eksistencialne prvine, analizira tudi te.

Na slogovni ravni dijaki sami opazijo, da se prepletajo tradicionalne in moderne literarne prvine (primer: preskoki iz preteklosti v sedanost — nehotni spomin ...).

Dijaki ves čas medsebojno potrjujejo razumevanje besedil z vprašanji in utemeljevanji lastnih stališč preko interneta.

Peta ura v računalniški učilnici

Dijaki si DB o Tantadruju ogledajo na internetu na naslovu <http://solajenora.krneki.org>. Če na tej ali še na kateri drugi strani nastopa več verzij obravnave DB Tantadruj, se dijaki razdelijo v skupine in vsaka skupina kritično vrednoti predstavljeno DB na posamezni domači strani.

Za domačo nalogo dijaki napišejo ali kritični komentar analiziranih informacij DB na internetu ali razpravljalni ali interpretativni esej. Pri kritičnem komentarju analizirajo,

- kaj so opazovali (vsebino, osebe, teme, motive, eksistencialne prvine, realistične prvine ...),
- s kakšnim namenom so poimenovano opazovali in vrednotili,
- kaj pozitivnega so našli v danih podatkih DB na internetu,
- česa (katerih podatkov) ni, kaj bi sami dodali,
- lahko zaupamo vsem informacijam o DB, ki se pojavijo na internetu, ali je bolje, da knjigo najprej preberejo sami, kritično se opredelijo,
- oblikujejo lastno mnenje o tem, kaj nam danes nudi razvoj tehnike in ali res lahko vse tehnične iznajdbe uspešno izkoristimo za olajšavo lastnega dela.

Šesta ura v računalniški učilnici

Dijaki si izmenjajo svoje naloge, ki jih tudi vrednotijo, opozarjajo na morebitne napake, iščejo najboljšo nalogo ...

Lahko izdelajo nekaj križank in rebusov ter pripravijo kviz iz poznavanja Kosmačevega življenja in ustvarjanja.

Po obravnavi dijaki izdelajo spletno stran, s katero sodelujejo v okviru mednarodnega projekta The global schoolhouse (<http://www.gsn.org/>) za najboljšo spletno stran za učno snov.

Na koncu te ure narediva anketo, kaj menijo dijaki o obravnavi DB s pomočjo interneta ter sodelovanja med šolami, kaj bi se dalo izboljšati, česa je bilo v obravnavi preveč/premalo ...

Rezultate ankete upošteva pri nadaljnjem delu.

Literatura

Božič, Zoran (1998). Poljub zlata 2. Ljubljana: DZS.

Glušič, Helga (1980). Spremna beseda novele Tantadruj. Ljubljana: MK, Lipa Koper.

Korošec, Vladimira (1999). Stezice do BU 3. Ljubljana: Založba Rokus.

Stefánsóttir, Lána (2000). Kako vključiti IKT v izobraževanje? Ljubljana: MIRK, ZRSŠ.

Vinter, Marlena (1999). Model organizacije sodelovalnega učenja v srednji šoli. Ljubljana: MIRK, ZRSŠ.

Spletne strani interneta.

**Renata Čampelj Jurečič, Marijana Klemenčič - Glavica
Gimnazija v Novem mestu, Gimnazija Ledina v Ljubljani**

Skratice

Peta ura v računalniški učilnici

Dijaki in učitelj v učilnici. V učilnici se dijaki učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Učitelj je v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Dijaki in učitelj v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Učitelj je v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Dijaki in učitelj v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Učiteljeva usmerjena prašanja

Dijaki in učitelj v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Učitelj je v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Dijaki in učitelj v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Učitelj je v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.

Dijaki in učitelj v učilnici. Učenci se učijo računalništva. Učitelj jih vodi pri delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu. Učenci se učijo s pomočjo računalnika. Učitelj jih spodbuja k samostojnemu delu.